

**ZAPORIZHZHIA STATE MEDICAL UNIVERSITY
ZAPORIZHZHYA REGIONAL PUBLIC ORGANIZATION OF SCIENTISTS,
NGO “CENTER FOR YOUTH INITIATIVES”,
CHARITABLE ORGANIZATION “UKRAINIAN CENTER FOR PATIENT
RIGHTS PROTECTION”,
LLC “MEDPRAVO-CONSULTING”,
LLC “PRIMARY CARE CLINIC № 1”,
SPANISH COMPANY LOREN COSTA LLORET SL**

**SOCIAL, LEGAL AND MANAGEMENT
ASPECTS OF HEALTHCARE
DEVELOPMENT: PROBLEMS, PROSPECTS,
WORLD EXPERIENCE**

**COLLECTION OF MATERIALS
INTERNATIONAL SCIENTIFIC AND PRACTICAL
CONFERENCE**

**FEBRUARY 05, 2021
Lloret de Mar**

**ZAPORIZHZHIA STATE MEDICAL UNIVERSITY
ZAPORIZHZHYA REGIONAL PUBLIC ORGANIZATION OF
SCIENTISTS, NGO “CENTER FOR YOUTH INITIATIVES”,
CHARITABLE ORGANIZATION “UKRAINIAN CENTER FOR PATIENT
RIGHTS PROTECTION”,
LLC “MEDPRAVO-CONSULTING”,
LLC “PRIMARY CARE CLINIC № 1”,
SPANISH COMPANY LOREN COSTA LLORET SL**

**SOCIAL, LEGAL AND MANAGEMENT
ASPECTS OF HEALTHCARE
DEVELOPMENT: PROBLEMS, PROSPECTS,
WORLD EXPERIENCE**

**COLLECTION OF MATERIALS
INTERNATIONAL SCIENTIFIC AND PRACTICAL CONFERENCE**

February 05, 2021
Lloret de Mar

Zaporizhzhia 2021

UDC 614.2(063)

S 70

Editorial team:

Aleksieiev Oleksandr Hermanovych, Scientific Secretary, Head of the Department of Social Medicine, Public Health, Medical and Pharmaceutical Law of Zaporizhia State Medical University, Candidate of Pharmaceutical Sciences, Associate Professor;

Anishchenko Mykhailo Anatoliiovych, Associate Professor of Social Medicine, Public Health, Medical and Pharmaceutical Law, Zaporizhia State Medical University, Candidate of Law;

Mosaiev Yurii Volodymyrovich, Associate Professor of the Department of Social Work of the Khortitsa National Educational and Rehabilitation Academy, Candidate of Sociological Sciences, Associate Professor.

S 70

Social, legal and management aspects of healthcare development: problems, prospects, world experience: collection of materials of the scientific and practical conference (Lloret de Mar, February 05 2021) / under common line A.H. Aleksieiev – Lloret de Mar: ЗДМУ, 2021. – 152 p.

The collection presents abstracts that express the theoretical and practical legal issues of modern health care development. The authors are scientists and practitioners in the field of jurisprudence, social work, ecology and health care from different regions of Ukraine and other countries, whose professional interests include administrative, social and legal issues of medicine, pharmacy and law.

ISBN 978-966-417-195-6

UDC 614.2(063)

© O.H. Aleksieiev, M.A. Anishchenko, Y.V. Mosaiev, 2021
© Publisher ZSMU, 2021

ЗМІСТ / СОДЕРЖАНИЕ / CONTENT

Ahiyevets S. LEGAL FRAMEWORK FOR PROVIDING HEALTH CARE GUARANTEES ESTABLISHING IN THE FIELD OF LABOR MIGRATION.....	13
Адамчук О.Ф., Жарлінська Р.Г., Верлан-Кульшенко О.О. ПРАВОВІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ ЄДИНОГО МЕДИЧНОГО ПРОСТОРУ В УКРАЇНІ.....	17
Baieva O.V., Zelentsova S.M., Kovalenko O.A. ETHICAL AND LEGAL PRINCIPLES OF ORGANIZATION'S MEDICAL CARE TO POPULATION IN THE CONDITIONS OF COVID-19 PANDEMIC	20
Баєва О.І. РОЛЬ І МІСЦЕ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я В ЕКОНОМІЦІ КРАЇНИ.....	23
Болдарь Г.Є. ФОРМИ ПРОЯВІВ НЕЧЕСНОЇ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ПРАКТИКИ У РЕКЛАМІ ЛІКАРСЬКИХ ЗАСОБІВ В УКРАЇНІ.....	26
Бондаренко О.С. КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВА ХАРАКТЕРИСТИКА ПРИВАТНОГО ЛІКАРЯ ЯК СУБ'ЄКТА КОРУПЦІЙНИХ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ.....	29
Брагар Н.О., Кілеєва О. П. ОСОБЛИВОСТІ ОН-ЛАЙН ТОРГІВЛІ ЛІКАРСЬКИМИ ЗАСОБАМИ В УКРАЇНІ	32
Бушуєва І.В., Борисенко Н.М., Кучмістова О.Ф. УДОСКОНАЛЕННЯ НАУКОВО-ПРАКТИЧНИХ ПІДХОДІВ ДО ОЦІНЮВАННЯ РІВНЯ КОРПОРАТИВНОЇ СОЦІАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ В ПРАТ ФФ «ВІОЛА».....	35
Волкова А.В., Терещенко Л.В., Корж Ю.В. АНАЛІЗ ПІДХОДІВ ЩОДО ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ СИСТЕМИ «ЕЛЕКТРОННИЙ РЕЦЕПТ» НА МІЖНАРОДНОМУ РІВНІ	39
Гамбург І.А. ОПТИМІЗАЦІЯ ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВИХ ФОРМ ЗАКЛАДІВ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ В МЕЖАХ МЕДИЧНОЇ РЕФОРМИ.....	41
Гамбург Л.С. ПРАВОВА РЕГЛАМЕНТАЦІЯ НАДАННЯ МЕДИЧНОЇ ДОПОМОГИ ПОСТРАЖДАЛИМ ВІД ДОМАШНЬОГО НАСИЛЬСТВА В УКРАЇНІ.....	45
Гамбург С.Л. КОНЦЕПТУАЛЬНІ ПІДХОДИ ДО ВИЗНАЧЕННЯ МІСЦЯ МЕДИЧНОГО ПРАВА, ФАРМАЦЕВТИЧНОГО ПРАВА, ПРАВА ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я В СИСТЕМІ ПРАВА УКРАЇНИ.....	48
Гараздюк М.С., Заволович А.Й., Ванчуляк О.Я. ПРАВОВІ АСПЕКТИ ДІЯЛЬНОСТІ ЛІКАРЯ-ІНТЕРНА В ЛІКУВАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ	51
Глебова Ю.А., Вертійчук А.І. СПОЖИВАННЯ ПРОДУКТІВ ІЗ ВМІСТОМ ХОЛЕСТЕРИНУ БЕЗ ШКОДИ ЗДОРОВ'Ю ЛЮДИНІ.....	52
Глушанко В.С., Орехова Л.И. МОДЕРНИЗАЦІЯ МОДЕЛІ ПРОБЛЕМ ЗДРАВООХРАНЕННЯ, МЕДИЦИНИ І ФАРМАЦІЇ КАК СТРАТЕГИЧЕСКАЯ ПЛАТФОРМА УПРАВЛЕННЯ.....	56

Єрмолаєва А.В., Мирна А.І., Присяжнюк О.А., Мирний Д.П. СУЧАСНИЙ ПОГЛЯД НА ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СІМЕЙНОГО ЛІКАРЯ В УКРАЇНІ.....	60
Журавель В.І., Журавель В.В., Покропивний О.М. МЕНЕДЖМЕНТ У СИСТЕМІ МЕДИЧНОЇ ДОПОМОГИ НАСЕЛЕННЮ ЗА АДАПТИВНОЮ МОДЕЛЛЮ УПРАВЛІННЯ.....	62
Зюзін В.О. АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ З ФІЗИЧНОЇ ТЕРАПІЇ ТА ЕРГОТЕРАПІЇ В СУЧАСНИХ УМОВАХ.....	66
Иманалиева А.К. МЕЖДУНАРОДНИЙ ОПЫТ ЗАЩИТЫ ПРАВ ПАЦИЕНТОВ.....	68
Иманкулова Н.Д. ВЛИЯНИЕ ПСИХОЛОГИЧЕСКОГО НАПРЯЖЕНИЯ ДЕТЕЙ ВО ВРЕМЯ СТОМАТОЛОГИЧЕСКОГО ВМЕШАТЕЛЬСТВА.....	72
Ковальова О.В., Ковальова А.А., Бурка О.М. СУЧАСНА РЕАБІЛІТАЦІЙНА МЕДИЦИНА В УКРАЇНІ	75
Кремсарь І.М. SOCIAL LEGAL PROBLEMS IN THE IMPLEMENTATION OF THE PRIMARY HEALTH CARE REFORM IN UKRAINE.....	78
Крупеня В.І., Рогожин Б.А., Просолєнко Н.В., Каук О.І., Землянський К.В. РОЗВИТОК МЕДИКО-СОЦІАЛЬНОЇ РЕАБІЛІТАЦІЇ ДІТЕЙ РАНЬОГО ВІКУ В УМОВАХ «ОБЛАСНОГО БУДИНКУ ДИТИНИ №3» (Харківська область)	79
Крячко Д.В., Аніщенко М.А. З ІСТОРІЇ МІЖНАРОДНОГО МЕДИЧНОГО ПРАВА	82
Крячко М.В., Воробйов В.А. ДО ПИТАННЯ ПРО ПРАВОВІ ТА МОРАЛЬНО-ЕТИЧНІ ПРОБЛЕМИ АБОРТУ.....	85
Кузьмін В.В., Кузьміна М.О., Закревська А.В. СИРІТСТВО В УКРАЇНІ: СУПРОВІД ТА СОЦІАЛІЗАЦІЯ.....	88
Лисак В.В. МЕМОРАНДУМ ПРО СПІВПРАЦЮ ЯК УПРАВЛІНСЬКИЙ АКТ, ЩО СПРИЯЄ ІНТЕГРАЦІЇ СИСТЕМ ВИЩОЇ МЕДИЧНОЇ ОСВІТИ ТА МЕДИЧНОЇ ПРАКТИКИ..	91
Litvinova O.V. QUALITY OF INNOVATIVE DEVELOPMENT OF THE PHARMACEUTICAL INDUSTRY: FOCUS ON CHANGES IN INTELLECTUAL PROPERTY LEGISLATION OF UKRAINE.....	93
Маганова Т.В., Ткаченко Н.О. ВВЕДЕННЯ В ОБІГ ТА ЕКСПЛУАТАЦІЯ ПРОТИЗАПЛІДНИХ МЕДИЧНИХ ВИРОБІВ: РЕАЛІЇ СЬОГОДЕННЯ.....	95
Михневич Е.В. ПРАВОВАЯ ГРАМОТНОСТЬ НАСЕЛЕНИЯ И ОТНОШЕНИЕ К ПОСМЕРТНОМУ ДОНОРСТВУ ОРГАНОВ КАК ЗАЛОГ УСПЕШНОГО РАЗВИТИЯ ТРАНСПЛАНТОЛОГИИ	99
Мосасв Ю.В. КЛІМАТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ АГРОТЕРАПІЇ ТА ГАРДЕНОТЕРАПІЇ В УКРАЇНІ	102
Музика-Стефанчук О.А. ПРОБЛЕМИ ІНФОРМОВАННЯ НАСЕЛЕННЯ ПРО ПРОТИДІЮ COVID-19 В УКРАЇНІ	105

Мунтян Л.Я. ЗМЕНШЕННЯ РИЗИКУ НЕГАТИВНОГО ВПЛИВУ ХІМІЧНО НЕБЕЗПЕЧНИХ РЕЧОВИН НА НЕРВОВУ СИСТЕМУ ЛЮДИНИ.....	108
Петрихін В.П. МЕДИКО-ПРАВОВЕ ТРАКТУВАННЯ ТЕРМІНУ БЕЗОПЛАТНА МЕДИЧНА ДОПОМОГА.....	111
Позднякова-Кирбят'єва Е.Г. ВИКОРИСТАННЯ ЕКЗОТИЧНИХ РОСЛИН В РАМКАХ СОЦІАЛЬНОЇ ТА ФІЗИЧНОЇ РЕАБІЛІТАЦІЇ ЗАСОБАМИ ГАРДЕНОТЕРАПІЇ	112
Пономаренко Д.Г. ПРОБЛЕМА ПОВОДЖЕННЯ З НЕБЕЗПЕЧНИМИ МЕДИЧНИМИ ВІДХОДАМИ (КАТЕГОРІЇ В, С), УТВОРЕНІ МЕДИЧНИМИ ЛАБОРАТОРІЯМИ ПІД ЧАС ДІАГНОСТУВАННЯ COVID-19 ТА ФАКТОРИ ВПЛИВУ ТАКИХ ВІДХОДІВ НА НАВКОЛИШНЄ СЕРЕДОВИЩЕ.....	115
Проскурнина Д.А. ПЕРСПЕКТИВЫ РЫНКА ИНГИБИТОРОВ ПРОТОННОЙ ПОМПЫ С ПОЗИЦИИ КЛИНИЧЕСКОЙ ЗНАЧИМОСТИ	118
Пузак Н.О., Паунічева А.О., Котляр І.О. ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ РЕГУЛЮВАННЯ НОРМАТИВНО-ПРАВОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ МЕДИЧНИХ ПРЕДСТАВНИКІВ ФАРМАЦЕВТИЧНОГО РИНКУ УКРАЇНИ.....	122
Радутний О.Е. ШТУЧНИЙ ІНТЕЛЕКТ ЯК СУБ'ЄКТ МЕДИЧНОГО, ФАРМАЦЕВТИЧНОГО ТА КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА.....	124
Романова Т.А. ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ З ФІЗИЧНОЇ ТЕРАПІЇ ТА ЕРГОТЕРАПІЇ ДО СОЦІАЛЬНО-РЕАБІЛІТАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ З МОЛОДШИМИ ШКОЛЯРАМИ В ІНКЛЮЗИВНОМУ СЕРЕДОВИЩІ.....	128
Самко А.В., Британова Т.С. ДЕЯКІ АСПЕКТИ ЗАКОНОДАВЧО-НОРМАТИВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ПРОТЕЗНО-ОРТОПЕДИЧНИХ ВИРОБІВ.....	131
Слободинюк В.Е. ФАЛЬСИФІКАЦІЯ МЕДИЧНОЇ ПРОДУКЦІЇ.....	133
Стаднік І.В., Стаднік Є.А., ПРАВО ЛЮДИНИ НА ЖИТТЯ В КОНТЕКСТІ ПРАВ ЖІНОК: МЕДИКО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ.....	136
Стюф Я.В. МЕДИЦИНСКИЕ СПОРЫ В ПРАВОВОМ ПОЛЕ РОССИЙСКОЙ ФЕДЕРАЦИИ.....	140
Триньова Я.О. ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ ЮРИДИЧНОГО СУПРОВОДУ ПРОГРАМ СУРОГАТНОГО МАТЕРИНСТВА В УКРАЇНІ.....	143
Шевцова В.В., Рубанова О.С. ОРГАНИЗАЦИОННО-УПРАВЛЕНЧЕСКАЯ МОДЕЛЬ ОПТИМИЗАЦИИ КАЧЕСТВА ЭКСТРЕННОЙ МЕДИЦИНСКОЙ ПОМОЩИ НАСЕЛЕНИЮ.....	146

дистриб'ютори. В українських фармацевтичних компаніях діє система внутрішнього контролю на виробництві. Ввезені і українські ліки додатково перевіряють аптечні заклади перед розміщенням на вітрині.

Україна потребує системного вирішення проблеми підроблених та нелегально ввезених ліків. Таке рішення лежить у площині забезпечення ліками державою. Чим більше держава покриватиме потреби пацієнтів у необхідних ліках, тим менше буде шансів у нелегальних ділків. До заходів, які покликані на боротьбу з фальсифікацією в Україні, слід віднести встановлення кримінальної відповідальності за фальсифікацію лікарських засобів. Згідно Кримінального кодексу України, виготовлення, придбання, перевезення, пересилання, зберігання з метою збуту або збут завідомо фальсифікованих лікарських засобів карається позбавленням волі на строк від 5-ти до 8-ми років. Також закон посилює відповідальність службових осіб, діяльність яких безпосередньо пов'язана з обігом ліків. Так, розповсюдження завідомо фальсифікованих лікарських засобів службовою особою шляхом зловживання службовим становищем, медичним або фармацевтичним працівником або за допомогою інформаційних систем, зокрема інтернету, карається позбавленням волі на строк від 8-ми до 10-ти років з позбавленням права обіймати певні посади й із конфіскацією майна.

Вирішення проблеми мусить бути комплексним. Це питання системної державної політики з протидії контрафакту і нелегальному обігу ліків. Для її реалізації потрібно визначити ключовий орган з координації такої діяльності і налагодити тісну співпрацю між Держлікслужбою, МОЗ, Генпрокуратурою, митною та прикордонною службами, СБУ, Національною поліцією, Інтерполом. Боротьба з фальсифікацією лікарських засобів у країні триває. Багато в цій боротьбі залежатиме від своєчасного й адекватного законодавчого реагування держави на нові виклики, які постають перед суспільством.

Стаднік Ірина Василівна,
старший викладач кафедри теорії та історії
держави і права та адміністративного права
Донецького національного університету імені
Василя Стуса

Стаднік Єлізавета Андріївна,
здобувач вищої освіти Національного
медичного університету імені О.О. Богомольця

ПРАВО ЛЮДИНИ НА ЖИТТЯ В КОНТЕКСТІ ПРАВ ЖІНОК: МЕДИКО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ

Основоположним правом людини, яке забезпечує її природне існування і без якого будь-які права, свободи та цінності втрачають сенс, є право на життя. Згідно Конституції України людина, її життя і здоров'я, честь і

гідність, недоторканність і безпека визнаються найвищою соціальною цінністю (ч. 1 ст. 3), кожна людина має невід'ємне право на життя і ніхто не може бути свавільно позбавлений життя (ч. 1, 2 ст. 27) [1]. В той же час розвиток науки та новітні медичні технології зумовили намагання закріпити право на життя до народження, визнання правосуб'єктності яйцеклітини, ембріону або плоду, реалізація якого може призвести до конфлікту з фундаментальними правами жінки на життя, здоров'я, рівність та автономію. Різні аспекти сутності та змісту права на життя неодноразово досліджувалися в науковій літературі, зокрема в роботах В. Кожана, Я. Кузьменко, В. Курдюма, М. Мікуліної, А. Романової, Г. Романовського та інших. Однак проблеми змісту права людини на життя та часу його виникнення потребують осмислення та більш високого рівня визначеності з урахуванням сучасних тенденцій розвитку медицини і права. Особливого значення ці питання набувають в контексті вирішення питання дозволу/заборони абортів та права жінок, зокрема на репродуктивну та фізичну автономію. Все викладене вище підтверджує актуальність теми наукового дослідження, метою якого є узагальнення медико-правових аспектів права людини на життя, конкретизація моменту його виникнення в контексті прав жінок.

Загалом поняття «життя» в науковій літературі розкривається в декількох аспектах, зокрема біологічному, філософському, соціальному, Аналізуючи сутність життя, В.А. Курдюм зауважує, що: 1) все живе існує в режимі «само-»: самовідтворення, самозабезпечення, самозбереження, самовідновлення; 2) у своїй першооснові вихідне «все самовідтворююче само-» є потенційно-незалежною від матерії, нематеріальною по своїй суті інформацією (те, що прийнято називати спадковістю); 3) у всього живого інформація на все «само-» організована (виконана) у вигляді програми [2, с. 19-21]. Медичне розуміння «життя» визнає такі його властивості як структурованість (окремі частини мають закономірне розташування та об'єднані в комплекси), асиміляції (здатність до обміну речовин та енергії з навколишнім середовищем), спадковість, здатність розмножуватися та змінюватись, подразливість [3, с. 467-468].

На відміну від цього юридичний підхід акцентує увагу не на житті як такому, а на визначенні сутності та змісту права людини на життя. Так, на думку А. Габріеляна право на життя, яке забезпечує саме фізичне існування людини як біологічної істоти, частинки суспільства та суб'єкта правових відносин, є абсолютною цінністю світової цивілізації, оскільки всі інші права втрачають значення у випадку загибелі людини [4, с. 34]. В той же час Я.П. Кузьменко виходить з багатоаспектності права людини на життя, оскільки воно охоплює своїм змістом право на біологічне (вітальне), соціальне та духовне існування, розвиток та відтворення, і визначає його як свободу людини безпосередньо реалізовувати можливості, які вона має внаслідок своєї належності до виду *Homo sapiens*, та задовольняти необхідні сутнісно-якісні біологічні, соціальні, духовні, економічні та інші потреби, неподільні із самою людиною, що об'єктивно визначаються досягнутим

рівнем розвитку людства і мають бути всезагальними [5, с. 24]. Тобто, необхідно виходити з нетотожності понять «життя» та «право на життя», оскільки вони розрізняються за сутнісними характеристиками та змістом. Водночас це значною мірою ускладнює вирішення питання щодо моменту виникнення у людини права на життя, яке особливо потребує вирішення в контексті гарантії та захисту прав жінок.

Загалом міжнародно-правові акти в сфері прав людини визнають необхідність захисту права на життя, не встановлюючи при цьому чітких часових меж його виникнення. Українське законодавство виходить з того, що право на життя у людини виникає в момент її народження. Це впливає зі змісту ЦК України, згідно якого цивільна правоздатність фізичної особи виникає в момент її народження (ч. 2 ст. 25), а особисті немайнові права належать кожній фізичній особі від народження або за законом (ст. 269) [6]. Крім того, ч. 1 ст. 6 Закону України «Про охорону дитинства» встановлює, що кожна дитина має право на життя з моменту визначення її живонародженою та життєздатною за критеріями Всесвітньої організації охорони здоров'я [7]. Однак народження людини являє собою не одномоментний акт, а тривалий процес, кожен етап якого може розглядатися як початок життя людини. Діюче законодавство України чітко не встановлює момент народження, визначаючи при цьому поняття «живонародження» (вигнання або вилучення з організму матері плода, який після вигнання/вилучення (незалежно від тривалості вагітності, від того, чи перерізана пуповина і чи відшарувалась плацента) дихає або має будь-які інші ознаки життя, такі як серцебиття, пульсація пуповини, певні рухи скелетних м'язів) і «новонародженого» (живонароджена дитина, яка народилася або вилучена з організму матері після повного 22-го тижня вагітності (з 154 доби від першого дня останнього нормального менструального циклу) [8].

Не додають визначеності в цьому питанні і обґрунтовані в науковій літературі підходи щодо необхідності визнання права на життя заплідненої яйцеклітини, ембріону або плоду, відповідно до яких момент початку життя та формування людського індивіду пов'язується з: 1) моментом зачаття; 2) початком фізіологічних пологів; 3) прорізання плоду з тіла матері; 4) відділенням плода від тіла матері і можливістю самостійної життєдіяльності; 5) початком самостійного дихання [4, с. 37]. Деякі автори вважають, що початком права на життя є 14-денний термін з моменту зачаття, коли ембріон пройшов стадію імплантації [9, с. 37] або 6-тижневий термін від моменту зачаття, коли в ембріона можливо зняти енцефалограму мозку і визнати мінімальний рівень свідомості останнього [10, с. 48]. Це лише підтверджує, що науковці (медики, біологи, правники тощо) не дійшли єдиного висновку щодо моменту початку людського життя. В той же час практика свідчить про те, що визнання переваги прав ненародженої дитини над правами жінки може призвести до надзвичайно тяжких наслідків для життя і здоров'я останньої. Крім того, цілком обґрунтованою представляється позиція правозахисників, щодо юридичних наслідків визнання правосуб'єктності ембріону/плоду, серед яких зокрема виділяються: порушення розділення церкви та держави, обмеження дій та

самостійності жінок, негативний вплив на репродуктивні технології, ускладнення кримінального законодавства тощо [11].

Таким чином, проведений аналіз дозволяє зробити висновок, що право на життя у людини виникає в момент народження, а саме в момент вигнання або вилучення з організму матері плода, який після цього має ознаки життя (дихання, серцебиття, пульсація пуповини або певні рухи скелетних м'язів). Це не означає заперечення юридичного захисту прав ненародженої дитини, цінності життя ембріону (плоду), однак запобігає абсолютизації та превалюванню прав останнього над правами та інтересами жінок. Представляється, що саме такий підхід повинен бути застосований у випадку конфлікту між правами вагітної жінки та захистом життя ембріону або при вирішенні питання захисту прав ембріону *in vitro*.

Список використаних джерел:

1. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР Відомості Верховної Ради України. 1996. №30. Ст. 141. (Із змінами).
2. Курдюм В. Що таке життя? Світогляд. 2020. № 2 (82). С. 15-23.
3. Краткая медицинская энциклопедия. М.: Сов. энцикл., 1989. Т. 1. С. 467-468.
4. Габриэлян А. Эвтаназия и теория естественных прав человека. Закон и жизнь. 2011. № 11. С. 34-39.
5. Кузьменко Я.П. Право людини на життя: історико-правові аспекти. Юридичний науковий електронний журнал. 2015. № 3. С. 23-25.
6. Цивільний кодекс України: Закон України від 16.01.2003 р. № 435-IV. Відомості Верховної Ради України. 2003. № 40. Ст. 356. (Зі змінами)
7. Про охорону дитинства: Закон України № 2402-III від 26.04.2001. Відомості Верховної Ради України. 2001. № 30. Ст. 142. (Зі змінами)
8. Інструкція з визначення критеріїв перинатального періоду, живонародженості та мертвонародженості: Затверджена Наказом Міністерства охорони здоров'я України № 179 від 29.03.2006 р. Офіційний вісник України. 2006. № 15. С. 351. Ст. 1150.
9. Кожан В. Окремі аспекти реалізації права на життя. *National law journal: theory and practice*. 2015. № 6. С. 33-37.
10. Вінгловська О.І. Демиденко К. Право дитини на життя як одне з фундаментальних прав людини. *Медичне право*. 2009. № 1 (57). С. 46-48.
11. Кому предоставлено право на жизнь? Права женщин и пренатальные гарантии в свете прав человека и сравнительного правоведения. Center for reproductive rights. 2014. URL: https://reproductiverights.org/sites/default/files/documents/RTL_RU_7%2011%202016_FINAL.pdf